

บทที่ 1

ความนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในอดีต เมื่อการติดต่อสื่อสารและการเดินทางไปมาหาสู่กันยังทำได้ไม่สะดวกและรวดเร็ว การกระทำความผิดทางอาญาส่วนใหญ่จะจำกัดอยู่ในวงแคบ กล่าวคือ จำนวนของผู้ที่ร่วมกันกระทำความผิดมักมีเป็นจำนวนน้อย หรือถ้ามีเป็นจำนวนมาก ก็เป็นผู้ที่ร่วมกันกระทำความผิดอย่างใกล้ชิด ในบริเวณอันจำกัด เช่น สถานที่เกิดเหตุจะอยู่ในประเทศใดประเทศหนึ่งเพียงแห่งเดียว ทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิด หรือที่ใช้ในการกระทำความผิดก็ได้จากประเทศที่เกิดเหตุกระทำความผิด และเก็บรักษาไว้ในประเทศที่เกิดเหตุกระทำความผิด บรรดาพยานหลักฐานต่าง ๆ ก็ล้วนแต่อยู่ในประเทศที่เกิดเหตุกระทำความผิดเพียงแห่งเดียวเท่านั้น การดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตั้งแต่การสอบสวน จับกุม ฟ้องคดี การสืบพยาน และการพิจารณาพิพากษาคดีในชั้นศาล ตลอดจนการติดตามยึด หรือรับทรัพย์สินของกลางจึงสามารถทำได้เสร็จสิ้นภายในเขตอำนาจศาลของรัฐที่ความผิดเกิด โดยไม่เกิดปัญหายุ่งยาก

ในปัจจุบัน รัฐแต่ละรัฐต่างก็มีความสัมพันธ์ต่อกันมากขึ้นทั้งทางพาณิชย์กรรม อุตสาหกรรม สังคม การเมือง ฯลฯ พลเมืองของประเทศต่าง ๆ มีการติดต่อและรู้จักกันมากขึ้น การเดินทางไปมาหาสู่และการติดต่อสื่อสารทำได้สะดวกรวดเร็วขึ้น จึงทำให้เกิดการร่วมมือในการกระทำความผิดระหว่างบุคคลต่างสัญชาติกันได้¹ หรือเป็นโอกาสให้พลเมืองในประเทศหนึ่งไปกระทำความผิดในอีกประเทศหนึ่ง หรือนำทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดไปไว้ในอีกประเทศหนึ่งหรือความผิดส่วนหนึ่งกระทำในรัฐหนึ่งแต่อีกส่วนหนึ่งกระทำในอีกรัฐหนึ่ง เป็นต้น ทำให้พยานหลักฐาน ของกลาง และสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือเกิดจากการกระทำความผิดกระจายอยู่ในรัฐต่าง ๆ กัน ซึ่งปกติ

¹Heinrich Grutzner, "International Judicial Assistance and Cooperation in Criminal Matters", A Treatise on International Criminal Law Volume II (Illinois : Springfield, 1973), p. 189

แล้วย่อมเป็นอุปสรรคในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ตั้งแต่การสอบสวนไปจนถึงการดำเนินคดีในชั้นศาล ตัวอย่างเช่น เกิดเหตุการณ์กระทำความผิดขึ้นในประเทศหนึ่ง แต่กว่าจะจับตัวผู้กระทำความผิดได้และดำเนินการตามกระบวนการสอบสวนนั้น ก็ใช้เวลานานพอสมควรจนพยานหลักฐานบางอย่างอาจมีการเคลื่อนย้ายไปอยู่ในอีกประเทศหนึ่ง หรือกรณีที่มีความอับบุคคล หรือสิ่งของที่อยู่ในต่างประเทศเป็นพยาน ซึ่งปกติแล้วประเทศที่ดำเนินการสอบสวนหรือพิจารณาคดีย่อมไม่สามารถนำพยานจากต่างประเทศดังกล่าวมาสอบสวน หรือพิจารณาได้โดยปราศจากความยินยอมของพยานบุคคลหรือผู้ที่ครอบครองสิ่งของนั้น ในกรณีที่พยานนั้นเป็นพยานเอกสารหรือพยานวัตถุ ทั้งนี้เนื่องจากพยานดังกล่าวอยู่นอกเขตอำนาจการสอบสวนและเขตอำนาจศาลของประเทศตน ซึ่งย่อมเป็นเหตุให้การสอบสวนหรือการพิจารณาคดีไม่ได้รับความเป็นธรรม ทำให้เป็นผลเสียต่อคดีได้

เมื่อเป็นดังนี้ หลายประเทศจึงเริ่มยอมรับแนวความคิดตลอดจนให้ความร่วมมือแก่ประเทศต่าง ๆ ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแก่ผู้กระทำความผิด ทั้งนี้เพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดในลักษณะดังกล่าว ไม่ให้ลุกลามออกไปโดยรอดพ้นจากเงื้อมมือของกฎหมาย²

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เขียนขึ้น โดยตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า การพ้องพันอำนาจอธิปไตยในการดำเนินคดีอาญาของแต่ละประเทศจะทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะวิเคราะห์ถึงข้อพิจารณาดังต่อไปนี้คือ

1. การที่รัฐหนึ่งจะให้ความร่วมมือ หรือขอรับความร่วมมือทางอาญาจากอีกรัฐหนึ่งนั้นควรมีขอบเขตเพียงใดและมีปัจจัยอะไรบ้างที่จะต้องคำนึงถึง
2. ในการเจรจาความตกลงระหว่างประเทศในลักษณะนี้ มีเรื่องอะไรบ้างที่เป็นประเด็นสำคัญที่อาจมีผลกระทบต่ออำนาจอธิปไตยทางศาล หรือการบริหารงานยุติธรรมภายใน หรืออาจก่อภาระให้แก่ประเทศผู้รับคำขอมากเกินไป

²Ibid, p. 190

3. มาตรฐานของการให้ความร่วมมือทางอาญาแก่ต่างประเทศควรเหมือนกัน มากกว่าหรือน้อยกว่ามาตรฐานการบริหารงานยุติธรรมภายในประเทศ

4. การให้ความร่วมมือทางอาญาอันจะมีผลเป็นการยอมรับคำพิพากษาของศาลต่างประเทศควรจะมีขอบเขตหรือข้อจำกัดประการใด

ขอบเขตและวิธีดำเนินการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้อยู่ในขอบเขตของการศึกษาวิชากฎหมายอาญาระหว่างประเทศ ดังนั้นผู้เขียนจึงกำหนดขอบเขตของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ตามแนวคิดของกฎหมายระหว่างประเทศมากกว่าที่จะมุ่งวิจัยตามแนวคิดของกฎหมายภายใน นอกจากนี้เนื้อหาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ครอบคลุมเฉพาะความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญาเพียงลำพัง โดยไม่รวมถึงการดำเนินการอย่างอื่นซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกันอีก 2 เรื่อง คือการส่งผู้ร้ายข้ามแดน และการแลกเปลี่ยนนักโทษ ซึ่งทั้ง 3 เรื่อง มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา เป็นการให้ความช่วยเหลือกันในเรื่องทั่ว ๆ ไป เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เช่น การสอบสวน การฟ้องคดี การดำเนินคดี การส่งเอกสาร การสืบหาบุคคล เป็นต้น โดยมีลักษณะที่สำคัญคือ การให้ความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญานี้ จะไม่มีการกระทำใด ๆ ต่อสิทธิในร่างกายและเสรีภาพของผู้กระทำความผิด และประเทศผู้รับคำร้องขออาจให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศได้ แม้มูลกรณีอันก่อให้เกิดความร่วมมือนั้น จะไม่เป็นความผิดตามกฎหมายของประเทศผู้รับคำร้องขอก็ตาม ส่วนการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเป็นเรื่องที่ต่างประเทศต้องการตัวผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดไปดำเนินคดีตามกฎหมายภายในประเทศของตน แต่ไม่สามารถเข้าไปจับกุมบุคคลดังกล่าวในประเทศอื่นได้ เพราะจะเป็นการล่วงละเมิดอำนาจอธิปไตยของประเทศนั้น หรืออีกกรณีหนึ่งเป็นเรื่องที่ศาลของประเทศผู้ร้องขอได้มีคำพิพากษาให้จำคุกจำเลยแล้ว แต่ขณะที่ศาลมีคำพิพากษาจำเลยหลบหนีไม่ไปฟังคำพิพากษา และต่อมาความปรากฏว่าจำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศผู้รับคำร้องขอ ทำให้ไม่สามารถบังคับคดีโทษจำคุกกับจำเลยได้ จึงต้องขอความร่วมมือให้ประเทศที่บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด หรือที่ถูกศาลของประเทศผู้ร้องขอพิพากษาว่ามีความผิด และกำหนดให้รับโทษจำคุกดังกล่าวพำนักอยู่ให้ส่งตัวบุคคลนั้นไปดำเนินคดีในประเทศผู้ร้องขอ³

³ประกอบ ประพันธ์เนติวุฒิ, คำบรรยายกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลและคดีอาญา โรงพิมพ์สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง (กรุงเทพมหานคร, พ.ศ. 2528) หน้า 156-159

สำหรับการโอนนักโทษนั้น เป็นเรื่องที่ได้ผ่านขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมมาโดยสมบูรณ์แล้ว กล่าวคือบุคคลที่จะถูกขอให้โอนนั้นคือ "นักโทษ" ซึ่งหมายถึงบุคคลที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกแล้ว แต่มีคำร้องขอให้ส่งนักโทษซึ่งกำลังได้รับโทษจำคุกอยู่ในประเทศที่เกิดเหตุกระทำความผิดนั้นไปรับโทษจำคุกในอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งปกติได้แก่ประเทศที่นักโทษนั้นมีสัญชาติ ทั้งนี้เพื่อวัตถุประสงค์ตามหลักของทัณฑวิทยา คือ ให้โอกาสนักโทษได้อยู่ในเรือนจำภายในประเทศของตน ซึ่งจะสะดวกและประหยัดค่าใช้จ่ายสำหรับญาติในการเดินทางไปเยี่ยม สำหรับตัวนักโทษเองก็ย่อมได้รับความสะดวกในการรับทราบคำสั่งของเจ้าพนักงานเรือนจำ ซึ่งใช้ภาษาเดียวกัน ทำให้สามารถปฏิบัติตามระเบียบของเรือนจำได้อย่างถูกต้องและรับทราบคำสั่งอันต่าง ๆ ในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตลอดจนได้ศึกษาฝึกหัดอาชีพซึ่งทางเรือนจำมีเจ้าหน้าที่อบรมให้ นอกจากนี้ นักโทษยังได้รับประทานอาหารประจำชาติของตน ทำให้ไม่เกิดอาการเบื่ออาหาร ทำให้มีสุขภาพแข็งแรง และมีกำลังใจที่จะรับโทษจนครบกำหนด ตลอดจนมีความพร้อมที่จะรับการอบรมเพื่อกลับตัวเป็นพลเมืองดีและกลับคืนเข้าสู่สังคมเพื่อเป็นกำลังส่วนหนึ่งของประเทศชาติต่อไปในภายหน้า

อนึ่ง วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เขียนขึ้นโดยวิธีวิจัยเอกสาร โดยผู้เขียนได้ศึกษาค้นคว้าจากความตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญาของกลุ่มประเทศต่าง ๆ ตลอดจนหนังสือ และบทความต่าง ๆ อันมีที่มาจากต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ โดยเขียนทั้งในลักษณะอธิบายความ รวมทั้งเทียบเคียงถึงความแตกต่างในด้านข้อดีและข้อเสีย ตลอดจนให้ข้อสังเกตถึงสิ่งอันควรพิจารณาในการทำความตกลงระหว่างประเทศ เรื่องการให้ความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไว้ด้วย

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษาวิจัยวิทยานิพนธ์

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ในทางวิชาการในอันที่จะทราบถึงแนวคิด ความสำคัญ ความเป็นมาและวิวัฒนาการของความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาระหว่างประเทศ ตลอดจนข้อควรพิจารณาในการเจรจาเรื่องความตกลงในการให้ความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ซึ่งอาจมีระบบกฎหมายที่คล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันออกไปว่าควรกำหนดขอบเขตของความร่วมมือรวมทั้งหลักเกณฑ์ในการให้ความร่วมมือและปฏิเสธความร่วมมือไว้อย่างไร นอกจากนี้ยังทำให้ตระหนักว่าการที่แต่ละประเทศยอมลดหย่อนผ่อนผันอำนาจอธิปไตยในการดำเนินคดีอาญาของตนลงบ้างนั้น จะก่อให้เกิดผลดีในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมร่วมกันระหว่างประเทศต่าง ๆ เพียงใด